WIKIPEDIA

Lingua paxta

Na Galipedia, a Wikipedia en galego.

Paxto **پښتو**	
Pronuncia:	*paʂto*
Falado en:	Afganistán Paquistán.
Rexións:	Asia Central, Asia Meridional
Total de falantes:	40 millóns[1]
Familia:	Indoeuropea Indoiranias Irania Orientais Orientais meridionais **Paxto**
Escrita:	Escrita *nasgh* (**nasx**)
Estatuto oficial	
Lingua oficial de:	Afganistán
Regulado por:	Academia das Ciencias do Afganistán
Códigos de lingua	
ISO 639-1:	`ps`
ISO 639-2:	`pus`
ISO 639-3:	varios: `pus (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=pus)` — Paxto (xenérico) `pst (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=pst)` — Paxto central `pbu (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=pbu)` — Paxto setentrional `pbt (http://www.sil.org/iso63`

O **paxto**[2], noutras fontes tamén chamado **pashtu**[3] ou **pashto**[4], é un idioma que pertence ás linguas iranias, dentro do seu grupo oriental e á súa vez do sub-grupo meridional e falado pola etnia paxta. Está emparentado coas linguas do Pamir e un pouco máis afastado do iagnobí e das linguas osetas: o digorés e o iriano. É a lingua máis numerosa en numero de falantes do grupo de linguas iranias orientais.

É a lingua oficial de Afganistán (xunto co dari) e falada en Paquistán e na diáspora dos paxtos. Fálana preto de 40 ou 50 millóns de persoas.[5] Fálase ademais no occidente de Paquistán.

Está escrito cunha versión modificada do alfabeto persa-arábico chamada **nash** (*nasgh*).

Índice

Estatuto oficial
Distribución xeográfica da lingua paxta
O sistema de escrita
Dialectos
Fonoloxía
    Vogais
    Consoantes
Exemplos
Notas
Véxase tamén
    Bibliografía

Estatuto oficial

O paxto desde o 1936 é unha das dúas linguas oficiais de Afganistán, sendo a outra o Dari (Persa)[6]. Nese ano déronselle todos os dereitos a respecto do uso no goberno e na educación, cando ata daquela fora o Persa a lingua

9-3/documentation.asp?id=pbt) — Paxto meridional
wne (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=wne) — Dialecto Waneci

empregada[7]. En 1964 este estado reafírmase cando a asemblea constitucional cando o persa afgano se lle deu o nome de Dari[8][9].

No Paquistán, o Urdo e o Inglés son as dúas linguas oficiais e alí o paxto carece de recoñecemento oficial a nivel federal. A nivel provincial, o paxto é lingua rexional do Khyber Pakhtunkhwa, Áreas tribais administradas federalmente e o Balochistan no norte[10]

Distribución xeográfica da lingua paxta

O sistema de escrita

O paxto emprega o alfabeto paxto, unha variación do alfabeto persa, e que a súa vez deriva en parte do alfabeto árabe. Ten letras adicionais para sons específicos do paxto. Desde o século XVII, o paxto escribiuse principalmente coa sistema Nashk e non co sistema Nasta'liq das lindeiras linguas persas e urdu.

O alfabeto paxto componse de 44 letras e catro marcas diacríticas. Na seguinte táboa dánse as formas illadas das letras xunto coas súas equivalentes do sistema latino e os valores da IPA:

Nome	Transliteración	AFI	Final	Media	Inicial	Illada
alef	ā / aa / ʼ / ̓ / ʾ	various, including [ɒ]	ﺎ	*ﺎ	*آ / ا	ا
be	b	[b]	ﺐ	ﺒ	ﺑ	ب
pe	p	[p]	ﭗ	ﭙ	ﭘ	پ
te	t	[t]	ﺖ	ﺘ	ﺗ	ت
se	s	[s]	ﺚ	ﺜ	ﺛ	ث
jim	j	[ʤ]	ﺞ	ﺠ	ﺟ	ج
che	c / č / ch	[ʧ]	ﭻ	ﭽ	ﭼ	چ
he	h	[h]	ﺢ	ﺤ	ﺣ	ح
khe	x / kh	[x]	ﺦ	ﺨ	ﺧ	خ
dāl	d	[d]	ﺪ	*ﺪ	*د	د
zāl	z	[z]	ﺬ	*ﺬ	*ذ	ذ
re	r	[ɾ]	ﺮ	*ﺮ	*ر	ر
ze	z	[z]	ﺰ	*ﺰ	*ز	ز
zhe	ž / zh	[ʒ]	ﮋ	*ﮋ	*ژ	ژ
sin	s	[s]	ﺲ	ﺴ	ﺳ	س
šin	š / sh	[ʃ]	ﺶ	ﺸ	ﺷ	ش
sād	s	[s]	ﺺ	ﺼ	ﺻ	ص
zād	z	[z]	ﺾ	ﻀ	ﺿ	ض
tā	t	[t]	ﻂ	ﻄ	ﻃ	ط
zā	z	[z]	ﻆ	ﻈ	ﻇ	ظ
eyn	ʻ / ʿ	[ʔ]	ﻊ	ﻌ	ﻋ	ع

qeyn	q / gh	[ɣ] / [ɢ]	ـغ	ـغـ	غـ	غ
fe	f	[f]	ـف	ـفـ	فـ	ف
qāf	q / gh	[q] / [ɢ]	ـق	ـقـ	قـ	ق
kāf	k	[k]	ـک	ـکـ	کـ	ک
gāf	g	[g]	ـگ	ـگـ	گـ	گ
lām	l	[l]	ـل	ـلـ	لـ	ل
mim	m	[m]	ـم	ـمـ	مـ	م
nun	n	[n]	ـن	ـنـ	نـ	ن
vāv	v / u / ow	[v] / [u]	ـو	ـو *	و *	و
he	h	[h]	ـه	ـهـ	هـ	ه
ye	y , i	[j] , [i]	ـی	ـیـ	یـ	ی

Dialectos

Meridional occidental:	[ts]	[dz]	[ʂ]	[ʐ]	[ʒ]
Meridional oriental:	[ts]	[dz]	[ʃ]	[ʒ]	[ʒ]
Setentrional occidental:	[s]	[z]	[ç]	[j]	[ʒ]
Setentrional oriental:	[s]	[z]	[x]	[g]	[d͡ʒ]

Fonoloxía

Vogais

	Anterior	**Central**	**Posterior**
Pechada	i		u
Media	e	ə	o
Aberta		ɑ	

O paxto ten tamén os ditongos: /**aj**/, /**əj**/, /**aw**/

Consoantes

	Labial	Dental	Retroflexa	Post-alveolar	Palatal	Velar	Uvular	Glotal
Nasal	m	n	ɳ					
Oclusiva	p b	t d	ʈ ɖ			k g	q	ʔ
Fricativa	f v	s z	ʂ ʐ	ʃ ʒ		x ɣ		h
Africada		ts dz		tʃ dʒ				
Aproximante		l	ɭ		j	w		
Rótica		r	ɺ̢					

Exemplos

- **Asalam u alaikum** - Ola
- **Ho** - Si
- **Na** - Non
- **Manana** - Graciñas
- **Wobaxa** - Síntoo
- **Stanum tse dæi?** - Como te chamas?
- **Zema num... dæ** - Chámome ...
- **Tha tsanga yei?** - Como estás?
- **kala?** - Onde?
- **Tso bajy dhi?** - Que hora é?
- **Sahar** - mañá (substantivo)
- **Saba** - mañá (adverbio)
- **Pir/doshambá** - luns
- **Naha/Mangle** - martes
- **Yakshambá/atwar** - domingo

Notas

1. Ethnologue Report for Pashto (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=pbu)
2. "paxto". *TERGAL*. Consultado o 18 de xuño de 2017.
3. Entrada pashtu (https://books.google.es/books?id=sjIXq6zR42MC&printsec=frontcover&hl=es#v=onepage&q=pashtu&f=false) na Diciopedia do século 21
4. Entrada pashto (https://digalego.xunta.gal/digalego/Html/index.php?op=ver&id=48807&opcion=entrada&entrada=pashto) Arquivado (https://web.archive.org/web/20171114092916/https://digalego.xunta.gal/digalego/Html/index.php?op=ver&id=48807&opcion=entrada&entrada=pashto) 14 de novembro de 2017 en Wayback Machine. no Digalego
5. Ethnologue.com/show_language.asp?code=pbu (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=pbu) (informe de Ethnologue).
6. Modarresi, Yahya: *Iran, Afghanistan and Tadjikistan". 1911 – 1916. In: Sociolinguistics, Vol. 3, Part. 3. Ulrich Ammon, Norbert Dittmar, Klaus J. Mattheier, Peter Trudgill (eds.). Berlin, De Gryuter: 2006. p. 1915. ISBN 3-11-018418-4 [1] (http://books.google.com/books?id=LMZm0w0k1c4C&lpg=PR1&pg=PA1914#v=onepage&q&f=false)*

7. Campbell, George L.: *Concise compendium of the world's languages*. London: Routledge 1999.
8. Dupree, Louis: *Language and Politics in Afghanistan*. In: Contributions to Asian Studies. Vol. 11/1978. p. 131 – 141. E. J. Brill, Leiden 1978. p. 131.
9. Spooner, Bryan: "Are we teaching Persian?". In: Persian studies in North America: studies in honor of Mohammad Ali Jazayery. Mehdi Marashi (ed.). Bethesda, Iranbooks: 1994. p. 1983.
10. Septfonds, D. 2006. Pashto. In: Concise encyclopedia of languages of the world. 845 – 848. Keith Brown / Sarah Ogilvie (eds.). Elsevier, Oxford: 2009.

Véxase tamén

Existe unha versión da Wikipedia en ***Lingua paxta***

Bibliografía

- Tegey, Habibullah; Robson, Barbara: Pashto Reader Passages in Transcription, 1992. *Center fo Applied Linguistics, Washington D.C.*, *Department of Education, Washington D.C. [2] (http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/13/70/07.pdf)[*Ligazón morta*]*
- Tegey, Habibullah; Robson, Barbara: Beginning Pashto Textbook and (Revised Editions), 1993. *Center fo Applied Linguistics, Washington D.C.*, *Department of Education, Washington D.C. [3] (http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/13/32/b1.pdf)[*Ligazón morta*]*
- Tegey, Habibullah; Robson, Barbara: Pashto Conversation Manual and Tapescript, 1993. *Center fo Applied Linguistics, Washington D.C.*, *Department of Education, Washington D.C.*
- Tegey, Habibullah; Robson, Barbara: Intermediate Pashto Textbook and Workbook (Revised Editions), 1993. *Center fo Applied Linguistics, Washington D.C.*, *Department of Education, Washington D.C. [4] (http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/13/32/b8.pdf)[*Ligazón morta*]*
- Tegey, Habibullah; Robson, Barbara: Pashto-English Glossary for the CAL Pashto Materials, 1993. *Center fo Applied Linguistics, Washington D.C.*, *Department of Education, Washington D.C. [5] (http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/13/32/a3.pdf)[*Ligazón morta*]*

Traído desde "https://gl.wikipedia.org/w/index.php?title=Lingua_paxta&oldid=5388705"

A última edición desta páxina foi o 23 de febreiro de 2020 ás 21:19.

Todo o texto está dispoñible baixo a licenza Creative Commons recoñecemento compartir igual 3.0; pódense aplicar termos adicionais. Consulte os termos de uso para obter máis información.
Wikipedia® é unha marca rexistrada da Wikimedia Foundation, Inc., unha organización sen fins lucrativos.